

MUNI
ARTS

Wackernagel's Position and Contact Position of Pronominal Enclitics in Older Czech. Competition or Cooperation?

Radek Čech

Pavel Kosek

Olga Navrátilová

Ján Mačutek

Development of the Czech pronominal (en)clitics

- supported by the Czech national project (GAČR GA17-02545S) „Development of the Czech pronominal (en)clitics“
- analysis of enclitics from 14th century to 20th century
- word order
- biblical texts

Enclitics

- phonetically dependent on preceding word
- but no syntactic relationship between enclitic and preceding word (to which it is connected phonetically) is necessary
- form
  - auxiliary verb
  - pronoun
    - status of reflexive pronoun?

*Kto **mi** toho **pojičí**,*

Who_{NOM.SG} **me**_{DAT.SG} this_{ACC.N.SG} lend_{3.SG. FUT}
(Who will grant me)

Bible of Olomouc, Job 19,23, (beginning of 15th century)

Enclitics (in verb finite phrase) in Contemporary and Old Czech

- Contemporary Czech
  - relatively stable position = after the first phrase of clause (from the first half of 20. century)
- Old (and Middle) Czech
  - word order variation

Word order of enclitics in Old Czech

1. the postinitial position (the Wackernagel's Law)

[*Kto*] *mi* *toho* *pojičí*,

Who_{NOM.SG} *me*_{DAT.SG} this_{ACC.N.SG} lend_{3.SG.FUT}

(Who will grant me)

Bible of Olomouc, Job 19,23, (beginning of 15th century)

Word order of enclitics in Old Czech

2. the contact position

[*Hospodin böh*] [*otevřěl*] *mi jest ucho...*

Lord_{NOM.M.SG} God_{NOM.M.SG} open_{PTCP.PST.M.SG} me_{DAT.SG} be_{AUX.PRS.3.SG} ear_{ACC.N.SG}

(The Sovereign Lord has opened my ears)

Bible of Olomouc, Isaiah 50,5, (beginning of 15th century)

Development of word order of enclitics

- general tendency....?

the Wackernagel's position

grammaticalization proces

(word → functional word → affix)

inflectional affix

(он смеял**ся**)

Development of word order of enclitics

- general tendency... however:
- different development in Bulgarian
  - Pancheva, R. (2005). The Rise and Fall of Second-position Clitics. *Natural Language & Linguistic Theory*, 23, 103-167.

Development of word order of enclitics

- general tendency... however:
- the relationship between the Wackernagel's and contact patterns

Development of word order of enclitics

- general tendency ... however:
- the relationship between the Wackernagel's and contact patterns

[G] [E] []*

*Daj **mi** vařenie svého toho červeného*

give_{IMP.2.SG.} me_{DAT.SG} dish_{GEN.N.SG} your_{GEN.N.SG} this_{GEN.N.SG} red_{GEN.N.SG}

(let me have some of that red stew)

Bible of Olomouc, Genesis 25,30, (beginning of 15th century)

Development of word order of enclitics

- general tendency ... however:
- the relationship between the Wackernagel's and contact patterns

[] [E] [G] []*

*což **mi** probude prvorodstvie?*

what_{ACC.SG.IMPS} me_{DAT.SG} benefit_{PRS.3.SG} primogeniture_{NOM.N.SG}

(what good is the birthright to me?)

Bible of Olomouc, Genesis 25,32, (beginning of 15th century)

The Wackernagel's and contact position

- competition?
- cooperation?
  - [G] [E] []*
  - [] [E] [G] []*
- neutrality?

Language Material

- Olomouc and Litoměřice-Třeboň Bible (beginning of 15th century)
- Kralice Bible (1579–1594)
  - the New Testament
    - The Gospels of Matthew and Luke, the Acts of the Apostles, the Revelation of John
  - the Old Testament
    - Genesis, Job, Sirach, and Isaiah (chapters 14 to 66)

Classification of word order positions

- postinitial contact position (2PC)
  - [G] [E] []*
  - [] [E] [G] []*

Classification of word order positions

- postinitial contact position (2PC)
  - [G] [E] []*
  - [] [E] [G] []*
- post-initial isolated position (2PI)
  - [] [E] []+ [G] []*

Classification of word order positions

- postinitial contact position (2PC)
  - [G] [E] []*
  - [] [E] [G] []*
- post-initial isolated position (2PI)
  - [] [E] []+ [G] []*
- non-post-initial contact position (NPC)
  - [] []+ [E] [G] []*
  - []+ [G] [E] []*

Classification of word order positions

- non-post-initial isolated position (NPI)
  - [] []+ [E] []+ [G] []*
  - []* [G] []+ [E] []*

Enclitics

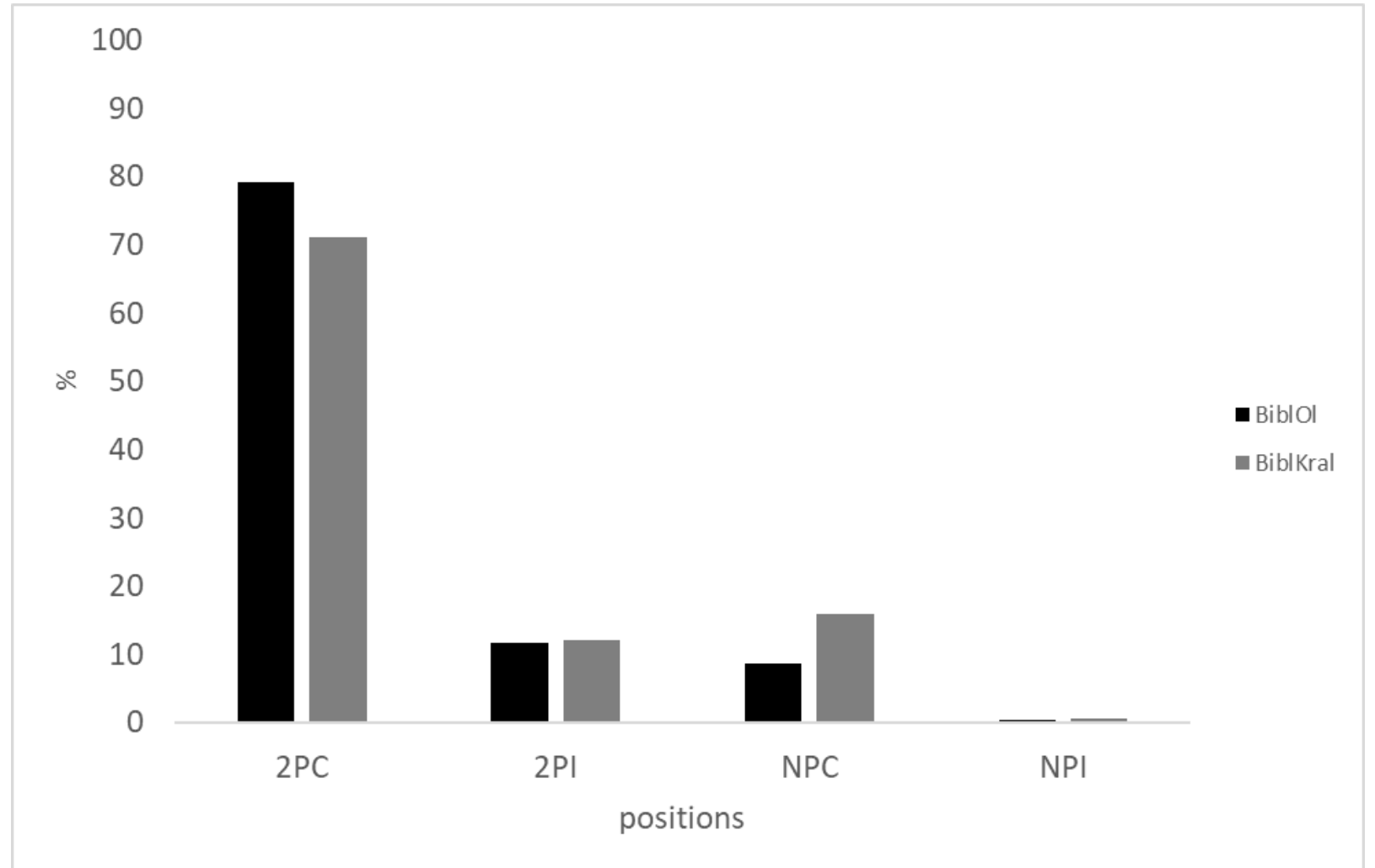
- *mi* (to me)
  - the only analyzed form, in this study

- *ho, mu* (*him, to him*)
  - a few occurrences

- *si, ti* (to myself / to yourself etc., to you)
  - do not occur

- *sě (> se), tě (myself / yourself etc., you)*
  - not unequivocal status
    - could bear stress and could be used after prepositions

Results

	BiblOI		BiblKral	
	f	%	f	%
2PC	209	79.17	222	71.15
2PI	31	11.74	38	12.18
NPC	23	8.71	50	16.03
NPI	1	0.38	2	0.64

$\chi^2 = 7.47$

p-value = 0.058

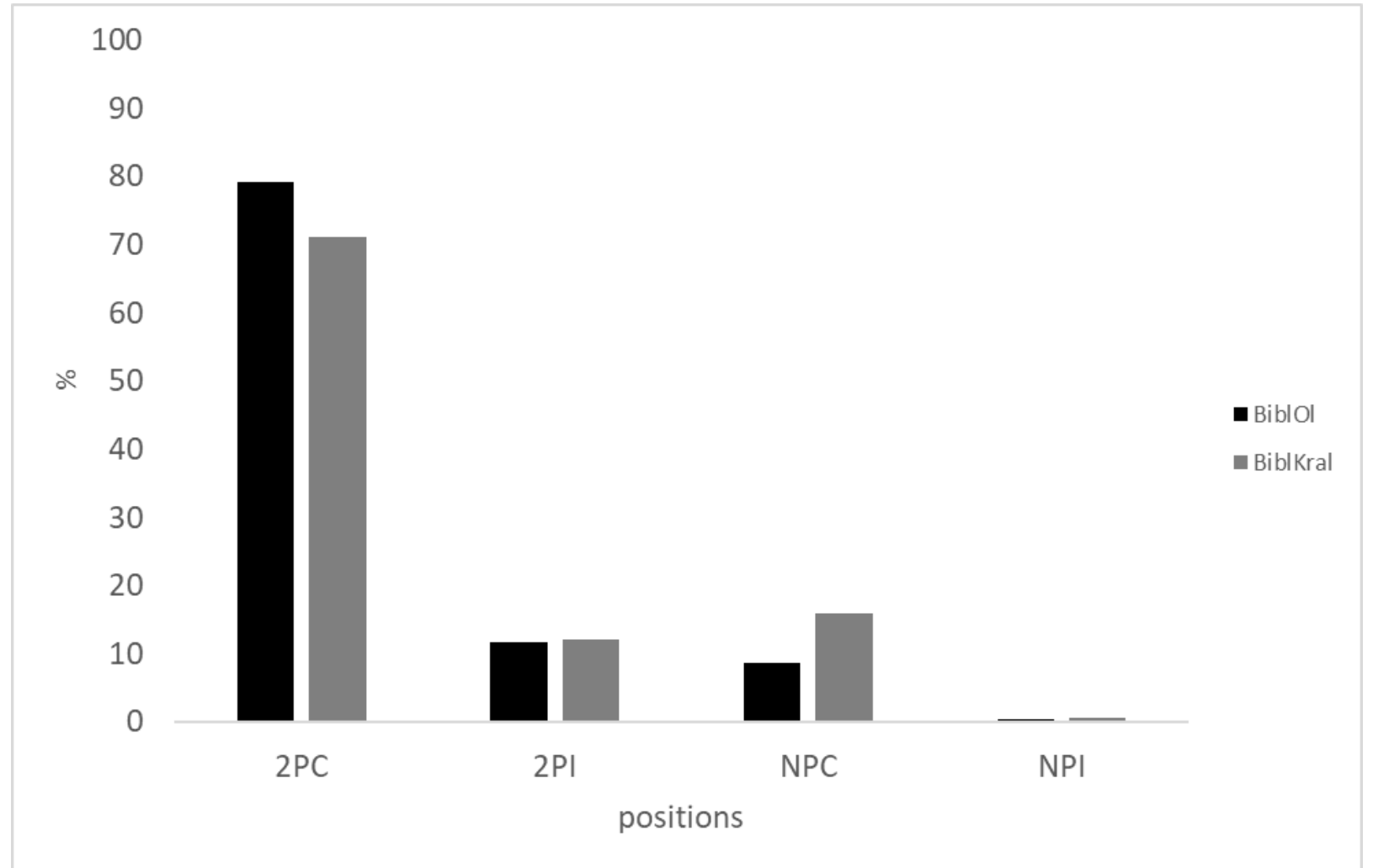

Results

	BiblOI		BiblKral	
	f	%	f	%
2PC	209	79.17	222	71.15
2PI	31	11.74	38	12.18
NPC	23	8.71	50	16.03
NPI	1	0.38	2	0.64

$\chi^2 = 7.28$

p-value = 0.026

Conclusions

- 2PC position is clearly dominant → cooperation
- higher proportion of the NPC position in the Kralice Bible →
→ increasing competition between these two positions...?
- specific word order of biblical texts
  - verb on the first position of the clause
- minimal frequency of the NPI position

Thank you for your attention

References

[1] Kosek, P., Navrátilová, O., Čech, R. (2018). Slovosled staročeských pronominálních enklitik závislých na VF ve staročeské bibli 1. redakce. *SLAVIA časopis pro slovanskou filologii*, 87, 1-3, 189-204.

[2] Kosek, P., Navrátilová, O., Čech, R., Mačutek, J. (2018). Word Order of Reflexive 'sě' in Finite Verb Phrases in the First Edition of the Old Czech Bible Translation. (Part 2). *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*, 135, 3, 189-200.

[3] Kosek, P., Čech, R., Navrátilová, O. (2018). Starobylá dativní enklitika mi, si, ti ve staročeské bibli 1. redakce. In Malčík, P. (ed.). *Vesper Slavicus. Sborník k nedožitým devadesátinám prof. Radoslava Večerky*. *Studia etymologica Brunensia* 23, Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 137-151.

[4] Franks, S., King, T. H. (2000). *A Handbook of Slavic Clitics*. Oxford.

[5] Zwicky A. M. (1994). What is a Clitic. In Nevis, J. A., Joseph B. D. et al. (eds.), *Clitics. A Comprehensive Bibliography 1892–1991*, pages 12–20.

[6] Uhlířová, L., Kosta, P., Veselovská, L. (2017). Klitika. In: Karlík, P., Nekula, M., Pleskalová, J. (eds.): *Nový encyklopedický slovník češtiny*.

[7] Wackernagel, J. (1892). Über ein Gesetz der indogermanischen Wortstellung. *IF* 1, 333-436.

[8] Zwicky, A. (1977). *On Clitics*. Bloomington: Indiana University Linguistics Club.

[9] Pancheva, R. (2005). The Rise and Fall of Second-position Clitics. *Natural Language & Linguistic Theory*, 23, 103-167

[10] Čech, R., Kosek, P., Navrátilová, O., Mačutek, J. On the impact of the initial phrase length on the position of enclitics in the Old Czech. (to appear)

[11] Zipf, G. K. (1949). *Human Behavior and the Principle of Least Effort*. Cambridge: Addison-Wesley.

[12] Kosek, P., Navrátilová, O., Čech, R., Mačutek, J. (2018). Word Order of Reflexive 'sě' in Finite Verb Phrases in the First Edition of the Old Czech Bible Translation. (Part 1). *Studia Linguistica Universitatis Iagellonicae Cracoviensis*, 135, 3, 177-188.

[13] Kvas, V. (1997). *Česká Bible v dějinách národního písemnictví*. Vyšehrad.

[14] Dittmann, R. (2012). *Dynamika textu Kralické bible v české překladatelské tradici*. Refugium Velehrad-Roma.

[15] Kvas, V. (ed.). (1981). *Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století. I. Evangelia*. Praha.

[16] Kvas, V. (ed.). (1985). *Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století s částmi Bible litoměřicko-třeboňské. II. Epištoly. Skutky apoštolů. Apokalypsa*. Praha.

[17] Kvas, V. (ed.). (1988). *Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století. III. Genesis – Esdráš*. Praha.

[18] Kvas, V., Kvasová, V., Pečírková, J. (eds.). (1996). *Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století. IV. Tobiáš – Sirachovec*. Paderborn.

[19] Pečírková, J. (ed.). (2009). *Staročeská Bible drážďanská a olomoucká s částmi Proroků rožmberských a Bible litoměřicko-třeboňské, V/1 Izaiáš – Daniel, V/2 Ozeáš – 2. kniha Makabejská*. Praha.

Kyas, V. (ed.). 1981. Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století. I. Evangelia. Praha.

Kyas, V. (ed.). 1985. Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století s částmi Bible litoměřicko-třeboňské. II. Epištoly. Skutky apoštolů. Apokalypsa. Praha.

Kyas, V. (ed.). 1985. Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století s částmi Bible litoměřicko-třeboňské. II. Epištoly. Skutky apoštolů. Apokalypsa. Praha.

Kyas, V. (ed.). 1988. Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století. III. Genesis–Esdráš. Praha.

Kyas, V., Kyasová, V., Pečírková, J. (eds.). 1996. Staročeská bible drážďanská a olomoucká: kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století. IV. Tobiáš–Sirachovec. Padeborn.

BiblKral: BiblKral: Biblí české díl první – díl šestý. 1579–1594. Kralice.